

retada 'conquistar una noia' (murriesc, Coromines, 1897); *carretada* aplicada al mineral *marès*, veg. aquest mot. *Carretam*. *Carreter* 'el que mena carro' (S. XIII, veg. *carreta*; altres exs. en *AlcM*); 'home que fa carros', 1575 (OPou, *TbPu.*, 162; CastellóPna., 1961); adj. en Belv. *Carretejar* (S. xv?, *AlcM*). *Carretatge*. *Carreteig* (Lab.). *Carretal* adj., en un doc. de 1469 es menciona uns *fusts carretals* amb referència a una mena de biga (*AlcM*; cf. amunt *carretada*); *camí carretal* 'camí de carros, camí ral' (Cat. franc.: Argelers, Montesquiu, Terrats, Vilanova Raó); JPla l'usa en una obra seva (*AlcM*), s'usa també com a subst. *carretal* m.; és mot occità també (*TdF*).²⁴

Carretera 'via pública per a carros i cotxes' (Lab.); en molts llocs ha conservat el seu sentit originari i designa els vells camins rals, camins de bast o de ròssec, o de carrerades, i així mateix continua petrificat en la toponímia interior d'alguns pobles. Tenim documentació de la Cat. fr., del País Val. i Pallars. La *Carretera del Treset* és un camí ral a Formiguera (Capcir), i hi ha la C. de la *Font a Bellestar* (Ports de Mor.); a Roglà (Comarca de Xàt.) la *Carretera* [*kāratéra*] és nom d'un dels carrers del poble, i a Musers (Horta de Val.) hi ha tres veredes que en deien C. d'*Albalat*, de *València* i la C. *Vella de Barcelona*; la C. de *Fusta* (Aneu, 1933), de la *Fusta* (Cabaner Arc: Maestr.) són camins de ròssec de troncs; a més de Roglà trobem la pron. *carratera* a Cinctorres (Ports de Mor.). La Via Làctia es diu *Carretera de Sant Jaume* en parts de Pallars (Tavascan, Esterri, Estaon; veg. també *AlcM*).

Carretell 'barraló, principalment per tenir-hi vi' [1344, Mall.: «*carretells* y barrils» (*DAG*.); exs. posteriors Ss. XIV-XVIII en *DAG* i *AlcM*]; es pronuncia *carratell* (Falset, Calaceit, Gand., Tort., *AlcM*; Sarroca de Lleida, 1935);²⁵ tret de *carreta* amb el sufix dimin. *-ell* (notem que en alt-it. ant. *carrera* havia pres el sentit de barril, i piem. *curla* 'barril' de *CURRUS*).²⁶

Carretella, tipus de carruatge [S. XVIII: «si pren la *carretella* parla més que un sach de nous» (*DAG*.); Lab.], pres de l'it. *carrettella*. *Carretilla* 'espècie de petard' (Lab.): «El ball acabava amb un foc granejat de *carretilles* que, a la claror del dia, petaven, i fiblaven la pell del descuidat espectador», Oller, *Vilaniu*, c. 4;²⁷ 'refilet o passada del cant dels ocells': «l'aucell corria del saltador a la menjadora; o parantse enfonzava lo seu capet en l'abeurador, y'l treya espolsantlo joyós, esclatant en una *carretilla* de refilets armoniosos», Vilanova, *Del meu tros*, 82; «els verdums --- esplugaven al sol ses daurades panxes, tot deixant anar ses melodioses *carretilles*», MVayreda, *Sanch Nova*, p. 19. *Carretó* 'carro petit' [1467: «Un pern de ferre qui sta en lo fuzell del *carretó*» (*DAG*.); 1574, *AlcM*; *DTo.*]; 'bolquet' (Lab.); s'aplica a diverses eines de tragar, o de batre cereals o aplanar terra (veg. *AlcM*); a Farrera (1933) i Àreu (1933) designa un baiard pregon que serveix per a dur fems, etc.; més detalls sobre diverses classes de *carretó* en BDC XXII. 100-101. *Carretoina* (Cerd., Urgellet), veg. *Carràs*. *Carriola* 'carro petit de tres rodes' (Lab.), pres de l'it.

carriola (o *cariola*); a Benasc i Aneu a la zona dels Pirineus Centrals als dos vessants *carriola* o *carrioleta* designa un carretó de mà d'una roda per a dur coses (més detalls, en Krüger, *Hochpyr.*, BDC XXIII, 50-51); cf. *carriola*, classe de bolet en parlem de *carretera*.

Carril 'rail', 'ferrocarril' (*DFa.*); en el seu sentit originari de 'rodera, solc que fa un carro' (ja en Lab.),²⁸ sempre ha tingut poc arrelament²⁹ i fa l'efecte de no ser genuí.³⁰ D'altra banda tant *carri(l)lada* 'roderes' com *descarrilar* són ben vius i usuals en la llengua. El cat. *carril* i la forma portuguesa i castellana semblen representar un llatif veg. *CARRĪLIS, tret de CURRĪLIS 'relatiu al carro' amb la influència de CARRUS; originàriament seria un adjectiu (*camminus carrilis*) (*DCEC* I, 708b). *Carrilla* 'pas entre dues roderes' (Vallès, *AlcM*). *Carri(l)lada* (veg. amunt) apareix amb *-l-* [a Tort. (*BDC* III, 91), al País Val. i Eiv. (*AlcM*)]; i amb *-ll-* al Camp de Tarr. (*BDC* VI, 41); Ametlla de Mar, 1934; a la Costa de Ponent segons *CostManc.* II, 79; i a Lleida (*AlcM*). *Carrilaire* (*DFa.*). *Descarrilar* (veg. amunt) 'sortir (un tren, etc.) dels carrils'. *Descarrilament*.

Carriscle 'espinada, columna vertebral' (Farrera, Àreu, 1933; Estaon, 1934); potser així s'ha dit de la idea de vertebres acarrerades; cf. el gascò: «*carréo*, dans l'expr. *éra carréo d'era esquò*, l'épine dorsale» (Palay); però cf. també *arisclé* (s. v. ARESTA).

Carriot, pres del fr. *chariot*; 'carreta de peça d'artilleria', doc. 1467 (*DAG*, *AlcM*); 'carro de trabuc' (Ross., Tort., *AlcM*); 'trineu d'arrossegar pedres' (Esterri, Estaon 1934, Torà 1930; cf. *carriot* dit de la carreta de mà a Vall d'Aran (Krüger, BDC XXIII, 51).

Carrossa 'carro fastuós' [segona meitat S. XVI: «y ell entrà ja hora tarde venint dins una *carrossa* dissimulada» (cita de *DAG*. d'*Ardits* v), 1613; «--- entrà (lo Duch de Saboya) ab la *carrossa* del vitrey» (citat per Careta, *Barbr.*, 372); un altre ex. de Miquel Parets, mitjan segle XVII en *DAG*.]; igual que el fr. *carrosser* i el cast. *carroza* (1599), pres de l'italià *carrozza*, fet damunt l'antic *carrozzo* (S. XVI, Prati). *Carrosseria*. + *Acarrossar* 'carretejar': «No t'envio la capa perquè no l'hagis d'*acarrossar* d'un lloc a l'altre» (carta de Coromines, 1903). Cf. *Sa Carròssa*, nom de la via més important de la Vila Vella d'Eivissa.

Carruatge, antigament significava 'conjunt de carros, atzembles, etc. per al transport de queviures, bagatges, municions, etc.' [1429: *Decam.*, *AlcM*; segona meitat S. XV: «lo dit Sr. Rey demanave gent de peu per metre *carruatge* de Manresa a Servera» (citat per *DAG*. d'*Ardits* II, 455); 1472: «Pres a ses mans un *carruatge* de adzembles d'aquesta vila carregades de blats --- la major part de les dites adzembles e *carruatge* sera recobrat» (*AlcM*); molts exs. en *Tirant* (*DAG*, *AlcM*) i d'altres del S. XVII (*DAG*.); «De França partí un exèrcit --- de 84 mil homes --- molta caballeria / *carruatges* també, / canons ---» (de 1810 o 1795, MilàF, *Romllo*, 1882, p. 144)]; 'vehicle amb rodes i tirat de bèsties' (Lab.). En català *carruatge* s'ha fet damunt *carriatge* (pres del fr. ant. *charriage* 'objets charriés, bagage, train', documentat 1406) amb